

Pieņemts spriedums lietā par maksātnespējas administratoram nepieciešamo izglītības līmeni

2011. gada 22. novembrī Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2011-04-01 „Par Maksātnespējas likuma 13. panta pirmās daļas 2. punkta, ciktāl tas attiecas uz personām, kuras savu darbību maksātnespējas procesa administratora amatā ir uzsākušas saskaņā ar likuma ”Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” 13. panta prasību par augstāko izglītību ekonomikas, vadības vai finanšu jomā, un Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 7. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 106. pantam”.

Par maksātnespējas procesa administratoram izvirzītajām izglītības un kvalifikācijas prasībām

Apstrīdētais regulējums

Maksātnespējas likuma 13. panta pirmās daļas 2. punkts nosaka, ka par maksātnespējas procesa administratoru var būt rīcībspējīga fiziskā persona, kura saņēmusi valsts atzītu izglītības dokumentu par otrā līmeņa augstākās profesionālās izglītības apgūšanu tiesību zinātnēs un ieguvusi jurista kvalifikāciju vai saņēmusi valsts atzītu izglītības dokumentu par augstākās akadēmiskās izglītības apgūšanu tiesību zinātnēs un ieguvusi zinātnisko grādu (turpmāk – apstrīdētā norma).

Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 7. punkts noteic: „Administratoriem, kuriem sertifikāti izsniegti atbilstoši likuma “Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” 13. panta prasībām par ne mazāk kā triju gadu praktiskā darba pieredzi uzņēmumu vai uzņēmēj sabiedrību pārraudzības institūcijās un izpildinstitūcijās, bet kuriem nav augstākās izglītības tiesību zinātnē, šā likuma 13. panta pirmās daļas 2. punktā minētā prasība par augstāko izglītību tiesību zinātnē piemērojama no 2017. gada 1. janvāra. Administratoriem, kuriem sertifikāti izsniegti līdz 2010. gada 31. oktobrim, bet kuriem nav augstākās izglītības tiesību zinātnē, šā likuma 13. panta pirmās daļas 2. punktā minētā prasība par augstāko izglītību tiesību zinātnē piemērojama no 2017. gada 1. janvāra. Ja šā punkta pirmajā un otrajā teikumā minētais administrators nav uzsācis studijas izglītības iestādē augstākās izglītības iegūšanai tiesību zinātnē, viņš līdz 2012. gada 1. janvārim uzsāk tās un iesniedz Administratoru asociācijai augstākās izglītības iestādes izsniegtu izziņu par studiju uzsākšanu. Šā punkta pirmajā un otrajā teikumā minētie administratori, kuri studē augstākās izglītības iestādē, piesakoties uz atkārtotu sertificēšanu, iesniedz Administratoru asociācijai augstākās izglītības iestādes izsniegtu izziņu par studiju sekmīgu turpināšanu. Ja administrators šā punkta trešajā teikumā noteiktajā termiņā nav uzsācis studijas augstākās izglītības iestādē vai, piesakoties atkārtotai sertificēšanai, nav iesniedzis izziņu par studiju sekmīgu turpināšanu, viņa sertifikāts atzīstams par spēkā esošu tajā norādītajā termiņā un šo administratoru atkārtoti nesertificē” (turpmāk – apstrīdētais pārejas noteikums).

Lietas fakti

Izskatāmajā lietā apvienotas divas lietas - lieta Nr. 2011-04-01 „Par Maksātspējas likuma pārejas noteikumu 7. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 106. pantam”, kas ierosināta pēc Normana Karlsona (turpmāk – pirmā pieteikuma iesniedzējs) konstitucionālās sūdzības, un lieta Nr. 2011-06-01 „Par Maksātspējas likuma 13. panta pirmās daļas 2. punkta, ciktāl tas attiecas uz personām, kuras savu darbību maksātspējas procesa administratora amatā ir uzsākušas saskaņā ar likuma „Par uzņēmumu un uzņēmējdarbību maksātspēju” 13. panta prasību par augstāko izglītību ekonomikas, vadības vai finanšu jomā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106. pantam”, kas ierosināta pēc 14 maksātspējas administratoru (turpmāk – otrā pieteikuma iesniedzēji) konstitucionālās sūdzības. Abu pieteikumu iesniedzēji ir sertificēti maksātspējas procesa administratori (turpmāk – administratori), kuri nav ieguvuši apstrīdētajā regulējumā noteikto.

Otrā pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētajā normā ietvertā prasība – iegūt augstāko izglītību tiesību zinātnēs – ierobežo sertificēto administratoru pamattiesības, kas noteiktas Satversmes 91. pantā un 106. pantā. Pieteikumā norādīts, ka sertificētie administratori atrodoties vienādos un salīdzināmos apstākļos ar divām personu grupām: 1) administratoriem, kuri ieguvuši augstāko izglītību tiesību zinātnēs; 2) citu profesiju pārstāvjiem, kuriem likumdevējs izvirzījis priekšnoteikumus darbības uzsākšanai konkrētā profesijā. Otrā pieteikuma iesniedzēju ieskatā likumdevējs apstrīdētās normas leģitīmo mērķi varējis sasniegt ar saudzējošākiem līdzekļiem, piemēram, ar eksaminācijas vai administratoru apmācības palīdzību.

Savukārt pirmā pieteikuma iesniedzējs norāda, ka apstrīdētais pārejas noteikums, kurā ir noteikts termiņš, līdz kuram sertificētajiem administratoriem jāiegūst augstākā juridiskā izglītība, kā arī laika periods, kurā uzsākamās attiecīgās studijas un iesniedzama izziņa par studiju uzsākšanu vai sekmīgu turpināšanu, ir pretrunā ar tiesiskās palāvības principu un tāpēc neatbilst Satversmes 1. pantam. Pieteikumā norādīts, ka likumdevēja rīcība, mainot normatīvo regulējumu, bijusi nekonsekventa. Pieteikuma iesniedzējs esot tiesiski palāvies uz to, ka viņš atbilstoši iegūtajai augstākajai izglītībai un sertifikātam arī turpmāk varēs veikt administratora darbu.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par prasības apjomu attiecībā uz apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 91. un 106. pantam

Satversmes tiesa secināja, ka pieteikumā tiek lūgts atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka Satversmes tiesa savā praksē ir nostiprinājusi atziņu, ka Satversmes 91. panta pirmajā teikumā noteiktais vienlīdzības princips pamatā piemērojams kopā ar citām pamattiesībām, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam vērtējama kopsakarā ar Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktajām pamattiesībām [10., 10.1., 10.2., 10.3.].

Par personu grupām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos

Satversmes tiesa secināja, ka vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas personas, kas ieguvušas augstāko izglītību ekonomikas, finanšu vai vadības jomā, un personas ar augstāko izglītību tiesību zinātnēs. Satversmes tiesa arī norādīja, ka salīdzinājumā ar citiem profesionālās darbības veicējiem, administratoram likumdevējs ir noteicis atšķirīgus pienākumus un atbildību. Līdz ar to apstrīdētās normas atbilstība vienlīdzības principam ir vērtējama tikai kontekstā ar administratora izglītībai izvirzāmajām prasībām [14.1.].

Ņemot vērā apstrīdētajā normā ietverto izglītības prasību, personām, kurām nav augstākās juridiskās izglītības, bet kuras apstrīdētās normas spēkā stāšanās laikā jau bija sertificēti maksātnespējas procesa administratori, ir pienākums iegūt vēl vienu augstāko izglītību – tiesību zinātnēs. Šāda prasība nav attiecināma uz personām, kuras kļuva par administratoriem pēc 2008. gada 1. janvāra, jo šīm personām saskaņā ar 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likuma normām jau bija obligāta prasība iegūt augstāko juridisko izglītību. Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret personām ar augstāko izglītību ekonomikas, finanšu vai vadības jomā un personām ar augstāko izglītību tiesību zinātnēs [14.2].

Par apstrīdētajā normā ietverto ierobežojumu leģitīmo mērķi

Ievērojot administratora pienākumu apjomu, Satversmes tiesa secināja, ka ir nepieciešams, lai viņam būtu atbilstoša kvalifikācija, zināšanas un pieredze. Satversmes tiesa norādīja, ka tādējādi tiek nodrošināta ne vien maksātnespējas procesa netraucēta norise, bet arī sabiedrības uzticēšanās maksātnespējas regulējuma efektivitātei. Līdz ar to arī saīsinās maksātnespējas procesa ilgums, samazinās šā procesa izmaksas un palielinās tā ietvaros atgūto līdzekļu apmērs, kas kopumā atbilst kreditoru, parādnieka un valsts interesēm, kā arī veicina šo interešu sabalansēšanu. Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesa konstatēja, ka apstrīdētās normas leģitīmais mērķis ir citu personu tiesību aizsardzība [16].

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma ir piemērota leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo juridiskās zināšanas, ko nodrošina atbilstoša izglītība, ir vajadzīgas, lai pareizi piemērotu tiesību normas un panāktu optimālu un taisnīgu risinājumu konkrētās maksātnespējas procesa situācijās. Lai gan praktiskā darba pieredze ir būtisks priekšnoteikums administratora pienākumu veikšanai, tā nevar aizstāt administratora pienākumu veikšanai nepieciešamās juridiskās zināšanas [18].

Tā kā administrators ir tiesas iecelta persona, kura pilda valstij nozīmīgas funkcijas, likumdevējam savas rīcības brīvības ietvaros ir tiesības noteikt tādas administratora izglītības prasības, kādas tas uzskata par nepieciešamām leģitīmā mērķa sasniegšanai. Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs, izvērtējot normatīvā regulējuma raksturu un administratoram piešķirto pilnvaru apjomu, var attiecībā uz administratora izglītību noteikt arī stingrākas prasības nekā līdz šim [19.4].

Par saudzējošākiem līdzekļiem likumdevēja izvirzītā mērķa sasniegšanai

Izvērtējot administratora amata pretendentu apmācības programmas saturu, Satversmes tiesa secināja, ka tās uzdevums nav nodrošināt juridisko zināšanu iegūšanu [19.5].

Spriedumā secināts, ka atkārtotas sertificēšanas mērķis nav personas juridisko zināšanu pārbaude, tāpēc tā nav uzskatāma par administratora juridisko zināšanu pārbaudes līdzekli [19.6].

Apstrīdētās normas mērķis ir nevis nodrošināt to, lai persona būtu sasniegusi noteiktu izglītības pakāpi, bet gan noteikt personai izvirzāmās izglītības un kvalifikācijas prasības konkrētā zinātnes nozarē [19.7.].

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma nodrošina administratoram nepieciešamo speciālo zināšanu apguvi tiesību zinātnēs, ko var apliecināt tikai ar valsts atzītu augstākās izglītības dokumentu, kas pierāda personas kompetenci tiesību jautājumos. Tādējādi sabiedrība gūst pārliecību, ka persona ir kompetenta veikt administratora pienākumus. Līdz ar to nav citu, alternatīvu līdzekļu, ar kuriem apstrīdētās normas leģitīmo mērķi varētu sasniegt tādā pašā kvalitātē [19.7].

Par normā ietvertu ierobežojumu samērīgumu

Apstrīdētais regulējums neliedz personām, kurām nav augstākās izglītības tiesību zinātnēs, vēl noteiktu laiku veikt administratora pienākumus. Spriedumā norādīts, ka likumdevējs ir izvēlējis saudzējošu risinājumu leģitīmā mērķa sasniegšanai, nosakot pārejas periodu apstrīdētajā normā noteiktās izglītības prasības izpildei [20.].

Nemot vērā augstākās izglītības tiesību zinātnēs nozīmi administratora amata pienākumu izpildei, kā arī to, ka apstrīdētajā normā noteiktajai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, un minētajā normā ietvertā prasība atzīstama par atbilstošāko risinājumu leģitīmā mērķa sasniegšanai, Satversmes tiesa secināja, ka sabiedrības ieguvums no apstrīdētās normas ir lielāks par indivīdam nodarīto zaudējumu, un apstrīdētā norma atbilst samērīguma principam [20].

Par apstrīdēto pārejas noteikumu

Spriedumā secināts, ka likumdevējam bija tiesības noteikt, ka sertificētiem administratoriem ir jāiegūst augstākā izglītība tiesību zinātnēs. Tiesiskā paļāvība varēja rasties tikai uz to, ka likumdevējs normās par pārejas periodu noteiks samērīgus termiņus augstākās izglītības tiesību zinātnēs iegūšanai [22.2.].

Nemot vērā, ka apstrīdētajā pārejas noteikumā studiju uzsākšanai noteiktais termiņš attiecas arī uz apstrīdētajā pārejas noteikumā paredzēto termiņu, no kura piemērojama prasība par augstāko izglītību tiesību zinātnēs, Satversmes tiesa secināja, ka minētie termiņi ir nesamērīgi

īsi, jo tie neļauj administratoriem atbilstoši sagatavoties studiju procesam un pienācīgā kārtībā uzsākt studijas augstākās izglītības iestādē [24.2.].

Satversmes tiesa norādīja, ka pārejai uz jauno regulējumu ir jānosaka saprātīgs termiņš, lai sertificētie administratori varētu papildus darba pienākumu veikšanai iegūt apstrīdētajā normā noteikto izglītību. Turklāt šādam termiņam nevajadzētu izslēgt iespēju īpašos gadījumos uz laiku pārtraukt mācības [24.2.].

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētais pārejas noteikums, ciktāl tas nosaka 2012. gada 1. janvāri par termiņu studiju uzsākšanai augstākās izglītības iegūšanai tiesību zinātnēs un 2017. gada 1. janvāri par termiņu, no kura piemērojama prasība par augstāko izglītību tiesību zinātnēs, neatbilst tiesiskās paļāvības principam [24.2].

Par brīdi, ar kuru apstrīdētajā pārejas noteikumā noteiktie termiņi zaudē spēku

Nosakot brīdi, ar kuru zaudē spēku apstrīdētā pārejas noteikuma pirmajā, otrajā un trešajā teikumā paredzētie termiņi, Satversmes tiesa ņēma vērā apstrīdētās normas un apstrīdētā pārejas noteikuma ciešo savstarpējo saistību [26].

Lai nodrošinātu personu tiesisko paļāvību, laika periodā no šī Satversmes tiesas sprieduma stāšanās spēkā līdz grozījumu izdarīšanai apstrīdētajā pārejas noteikumā nav piemērojams apstrīdētais pārejas noteikums, ciktāl tas nosaka 2012. gada 1. janvāri par termiņu studiju uzsākšanai augstākās izglītības iestādē un paredz pienākumu iesniegt biedrībai „Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija” augstākās izglītības iestādes izsniegtu izziņu par studiju uzsākšanu [26].

Satversmes tiesa nolēma, ka likumdevējam jānovērš spriedumā norādītie normatīvā regulējuma trūkumi līdz 2012. gada 1. martam.

Satversmes tiesa atzina Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 7. punkta pirmajā, otrajā un trešajā teikumā noteiktos termiņus par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam un spēkā neesošiem no 2012. gada 1. marta.

Savukārt Maksātnespējas likuma 13. panta pirmās daļas 2. punktu, ciktāl tas attiecas uz personām, kuras savu darbību maksātnespējas procesa administratora amatā ir uzsākušas saskaņā ar likuma ”Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” 13. panta prasību par augstāko izglītību ekonomikas, vadības vai finanšu jomā, Satversmes tiesa atzina par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106. pantam, ja likumdevējs līdz 2012. gada 1. martam grozīs Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 7. punkta pirmajā, otrajā un trešajā teikumā noteiktos izglītības iegūšanas termiņus, nodrošinot personām iespēju saprātīgā laikā izpildīt prasības par augstāko izglītību tiesību zinātnēs.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams. Tas stāsies spēkā dienā, kad tiks publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Sprieduma teksts ir pieejams arī Satversmes tiesas mājas lapā.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Satversmes tiesa
tiesa@satv.tiesa.gov.lv
67210274